



## ȘTIINȚA MILITARĂ DE LA ARTĂ, LA DOCTRINĂ, LA ȘTIINȚĂ \*

General locotenent (r) conf. univ. dr. Neculai Stoina

Reflecția asupra științelor militare este justificată de faptul că, de-a lungul timpului și chiar în prezent, în concepția teoreticienilor militari nu a existat și nu s-a ajuns încă la un consens unanim în ceea ce privește obiectul și conținutul specific al acestora. Mai mult, unii dintre ei nu recunosc existența unei științe militare, ci numai a artei militare sau, și mai tranșant, a trei vechi sisteme: știința strategiei, știința tacticii și știința logisticii. Toate acestea – în condițiile aplicării pe larg în procesul de optimizare a deciziei, a planificării și coordonării, a procedeelelor și metodologiilor științifice – ,care au făcut ca organizarea și conducerea operațiilor și luptelor, să pășească într-o nouă etapă de dezvoltare: *cea a tehnologiilor superperfecționate și cea a informatizării totale a ramurilor (domeniilor) științei militare.*

Dar cum s-a ajuns la această diversitate de interpretări a științei militare?

După cum bine știm, de-a lungul istoriei, teoria militară a trecut prin mai multe stadii, îmbrăcând forme diferite, astfel:

➤ în Europa antică, în lucrările: „*Kyropidie*” a lui Xenophon, „*Stratageme*” a lui Frontinus, „*Note asupra activității militare*” a lui Vegetius sau în eseul lui Onisandru – „*Îndrumări pentru comandanți*” sunt evidențiate primele informații despre tactică, strategie și istorie militară, precum și învățămintele din războaiele purtate de armatele vremii. Interesante, pentru această perioadă, au fost cele sub formă de sinteze sau memorialistică, precum „*Războiul Troiei*” și lucrarea lui Cezar „*De Bello Gallico*”;

➤ în epoca feudală, gândirea militară se va dezvolta de acolo de unde o lăsase antichitatea. Cea mai reprezentativă lucrare pentru această perioadă este „*Tratatul de artă militară*” a celui mai de seamă gânditor al Renașterii, Niccolo Machiavelli. Cartea respectivă a lansat conceptul de „*artă militară*” - care ulterior s-a încetățenit – , adică arta comandantului de oști și capacitatea acestuia de a da soluții personale, novatoare în pregătirea și conducerea trupelor pe timpul bătăliei;

➤ în continuare, abordată sub forma artei militare – respectiv a principiilor generale cu privire la organizarea armatei, instruirea trupelor și folosirea lor în luptă – , dezvoltarea gândirii militare a durat până la jumătatea secolului al XVIII-lea, când, odată cu apariția eșaloanelor divizie și corp de armată, precum și a statelor majore, iar ulterior, ca urmare a formării armatelor de masă și a industrializării luptei armate, au apărut și primele generalizări ale războaielor Revoluției franceze și războaielor napoleoniene.

Atunci a apărut în Germania, în anul 1799, strategia ca știință (Bülow – „*Eseu despre strategie și principiile acesteia*”), iar în Austria a fost declarat oficial conceptul de „*doctrină militară*” – ca sistem de principii și norme orientative pentru organizarea și conducerea luptei. Ea a fost materializată de atunci în lucrări de sine stătătoare – precum în S.U.A. – sau în regulamente și instrucțiuni necesare comandanților de mari unități pentru stabilirea normelor, regulilor, principiilor și a disciplinei în luptă, care să asigure „... *unitatea de acțiune în vederea aplicării deciziilor Comandamentului general*” (conform C.N. Hârjeu, București, 1907, p. 114 – „*Rostul cuvintelor: disciplină, doctrină, inițiativă*”).

Trecerea, într-o perioadă atât de îndelungată, de la *empirismul antic* la *arta militară* - în epoca renașterii – și apoi la *doctrina militară* s-a datorat, în general, evoluției economico-sociale prea lente și în particular, dezvoltării insuficiente a tehnicii militare și științelor socio-umane.

Ca urmare, nu s-a putut pune la dispoziția luptătorilor mijloace de luptă mai perfecționate și nici să se scoată în evidență ceea ce este stabil și repetabil în acțiunea umană, respectiv în acțiunile militare, care începuseră să devină, în dinamismul lor, tot mai violente.

Primele încercări de a defini știința militară îi aparțin lui Clausewitz, care în opera sa „*Despre război*” făcea apologia „*războiului total*”, considerându-l drept o „*continuare a politicii cu alte mijloace*” și parte integrantă din sfera fenomenelor sociale.

Tot Clausewitz este acela care a încercat să pună în evidență legile luptei armate sub forma unor mărimi statistice. Dar cu toate acestea, considerând că nu poate fi vorba de o teorie științifică a artei militare – sau de o știință militară în general – a rămas adeptul mai vechii teorii, cea a științei războiului, asemenea lui Jomini.

Opera marelui gânditor militar german a exercitat însă o influență negativă asupra școlilor strategice din Europa și America din secolele al XIX-lea și al XX-lea, pentru faptul că multe din ideile acestuia, transpuse în plan practic, au avut un efect distructiv. Astfel, adoptarea de către acestei școli

\* A fost prezentat la A.O.Ș. – R. la 10 mai 2000



strategice, a tezei potrivit căreia scopurile urmărite în război – *nimicirea forțelor armate inamice, ocuparea țării și înfrângerea voinței adversarului* (conform: Carl von Clausewitz, „*Despre război*”, Editura Militară, București, 1982, p. 70) – a făcut ca, atât înainte, cât și în timpul celor două războaie mondiale, adversarii să se bată până la atingerea scopurilor „clausewitziene”, victoriile finale soldându-se cu zeci de milioane de victime.

Cei care ar putea fi considerați părinții științei militare – fără a diminua meritele lui Clausewitz -, dar care au fost dați uitării mult prea repede, opera lor fiind insuficient de cunoscută, sunt Luigi Blanche, care a publicat, în 1834, la Neapole, cartea cu titlul „*Despre știința militară văzută în raport cu celelalte științe și cu sistemul social*” și colonelul rus A.I. Astafiev, care, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, apreciind că întreaga artă militară trebuie să fie considerată drept știință militară, consemna: „*De aici înainte vom numi Știința militară ceea ce până acum se numea din obișnuință Artă militară*” (conform: „*Curs de teorie și doctrină militară*”, Editura Academiei Militare, București, 1969, p. 175).

Odată afirmată această concepție, în principalele școli strategice din Europa - *germană* (prin Moltke și Schlieffen), *rusă* (prin Dragomirov), *franceză* (prin Leval), *română* (prin Al. Averescu) ș.a. – procesul istoric al formării și dezvoltării științei militare a cunoscut o evoluție dinamică, cu etape de înflorire, dar și cu perioade de stagnare, însă caracterizată în principal de tendința de dezvoltare și perfecționare. Astfel, la începutul secolului al XX-lea, în știința militară încep să se contureze elementele teoretice de conținut și de structură ale acesteia, cu mențiunea că teoria militară avea un pronunțat caracter pragmatic. Faptul că abstractizarea teoriei a apărut mult mai târziu, până după primul război mondial, dar mai ales după cel de-al doilea, caracterul ei de știință nu apărea atât de evident ca în cazul altor științe socio-umane.

Rezultatele teoretice obținute în dezvoltarea gândirii militare; pe linia elaborării conceptelor, principiilor și regulilor luptei armate, nu au rămas străine mediilor românești.

Sub influența școlilor strategice germane și italiene, teoreticienii noștri au devenit – încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea – partizanii ideii că „*există știința militară*”. Astfel, colonelul Florea Țenescu abordează, cu precădere, problematica care a contribuit la fundamentarea *științei militare românești*, în cartea sa din anul 1921, „*Cunoștințe generale asupra războiului și studiul lui*” – cea mai reprezentativă în domeniu – și mai târziu, căpitanul Mircea Tomescu avea să scrie, în lucrarea sa din anul 1937, „*Știința militară și doctrina militară*”: „*Oricine s-a îndelencit cu studiul războiului a constatat fără multe greutăți că, în acest domeniu, știința ne ajută și ne satisface spiritul*”/.../” însă tot el arăta că: „*Teoria este insuficientă pentru a poseda arta războiului, tot așa după cum cunoașterea gramaticii este insuficientă pentru a crea o operă literară*”/.../ *Dincolo de principiile și legile teoretice ale războiului, ca și dincolo de regulile gramaticii, creația este lipsită de reguli fixe*”. După părerea noastră, căpitanul Tomescu nu făcea altceva decât să prelungească ideile mareșalului Foch, care susținea că: „*Arta militară nu este o artă de agrement, /.../ războiul nu este un sport. Nu-l putem face fără rațiune, fără un scop, așa cum putem face pictură, muzică, vânătoare sau tenis*”/.../” (Știința militară și doctrina militară, 1937, p.5)

Realizările pe care le-a obținut gândirea militară în secolul al XX-lea, pe linia elaborării conceptelor, principiilor și regulilor luptei armate, permit să se vorbească despre o *știință militară de sine stătătoare și modernă*, aceasta fiind considerată ca reprezentând „*un sistem unitar de cunoștințe referitoare la legile și principiile luptei armate, la formele de organizare, pregătire și întrebuințare a forțelor armate în război, la formele, procedurile și metodele de lucru în acțiunile militare*” (conform: Valentin Arsenie, „Actualitatea strategiei”, Editura Sitech, Craiova, 1998, p.14).

Problematica obiectului științei militare a căpătat, în procesul său de edificare, un conținut tot mai profund și mai complex, prin faptul că trebuia să arate, în mod explicit, esența socio-politică, caracterul, fizionomia și trăsăturile războiului în strânsă corelație cu ansamblul dezvoltării sociale, motiv care a dat mari bătăi de cap teoreticienilor militari.

Edificarea obiectului de studiu al științei militare a străbătut, în decursul secolelor trecute, câteva etape bune, din cauză că în tratarea acestei probleme au existat trei puncte de vedere – unul *reductivist*, altul *lărgit* și celălalt *moderat* - astfel:

- punctul de vedere „*reductivist*” sau „*restrictiv*” limita obiectul științei militare la teoria artei militare, la strategie și tactică. Susținătorii acestei variante considerau că știința militară ar trebui să facă abstracție de influențele directe ale diferitelor potențiale – cum ar fi cele economic, uman și moral-politic – în determinarea desfășurării și deznodământul războiului, potențialul militar având prioritate. Aceste idei s-au întâlnit multă vreme în școlile strategice franceză, spaniolă, în cele din S.U.A. și din țările scandinave;

- adepții celui de-al doilea punct de vedere – cel „*lărgit*” – acordau o mare atenție locului important pe care știința militară trebuia să îl ocupe în studierea războiului – interpretat ca fenomen socio-complex –, precum și rolul deosebit pe care trebuia să-l aibă în abordarea acestuia, prin prisma evoluției socio-politice și economice. Ei au lărgit însă atât de mult sfera obiectului științei militare, încât aceasta a



devenit o *sociologie militară generală*. Astfel, în această „nouă știință” au fost cuprinse probleme cum ar fi: originea, evoluția istorică, esența social-politică, cauzele și caracterul războiului și raporturile acestuia cu alte științe. Această teorie a apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în S.U.A., Franța, Anglia și are

adepti până astăzi. Aici se poate vorbi și despre o încercare reușită de modernizare și actualizare a acestui punct de vedere, respectiv despre apariția, la începutul deceniului al VI-lea al secolului XX, a *polemologiei*, disciplină sociologică menită să cerceteze fenomenul război, printr-o interpretare preponderent demografică și psihologistă a conflictelor militare, a cauzelor și structurilor acestora. Polemologia consideră că sursele generatoare ale războiului ar fi dezechilibrele sociale, îndeosebi cele demografice, care apar periodic în societate. Exponenții reprezentativi ai noii discipline de studiu a războiului, alături de întemeietorul ei – Gaston Bouthoul, pot fi considerați: Weiss, Hervé Savon, J.P. Mauriat (Franța), F. Fornari (Italia), Bert Rölling (Olanda);

- cel de-al treilea punct de vedere – cel „*moderat*” – s-a situat între cele două teorii de mai sus. Inițiatorii și apoi susținătorii noii teorii – care a apărut la cumpăna dintre milenii I și II, în Austro-Ungaria, Germania și Rusia – au urmărit să arate, pe de o parte, necesitatea restrângerii obiectului științei militare, pentru a nu deveni, o știință de contact, iar pe de altă parte, necesitatea limitării extinderii acestuia peste nevoile de studiu ale războiului, creând astfel o știință militară de sine stătătoare. Ei au făcut o distincție netă între obiectul științei militare – în calitate de știință socială particulară, cu un pronunțat caracter specific de specialitate – și multiplele determinări de ordin social pe care le prezenta războiul și forma principală de manifestare a acestuia, lupta armată, într-o etapă dată. Ulterior, această teorie a fost adoptată de aproape toate școlile strategice din lume – mai puțin în unele școli din Europa și America, care se situau pe poziție restrictivă.

După cum bine se știe, scopul fundamental al fiecărei științe îl constituie cunoașterea legilor care guvernează fenomenele din domeniul care face obiectul său de studiu, precum și a cerințelor aplicării acestora în activitatea practică.

Astfel, *știința militară are ca obiect descoperirea și formularea legilor și principiilor luptei armate, ca punct de plecare în stabilirea formelor și procedeele acțiunilor militare, regulilor și normelor organizării, planificării și coordonării acțiunilor executate în război, în vederea atingerii scopului strategic general al acestuia.*

Înțelegerea conținutului legilor, principiilor și formelor luptei armate, scientizează obiectul științei militare și ne ajută să facem o distincție între teoria generală a științei respective și acțiunea practică. Teoria elaborează categorii, principii, reguli, forme și metode pe care acțiunea militară le aplică – deoarece practica este mai bogată decât teoria – și ea poate avea succes numai dacă se bazează pe o teorie științifică. Aceasta face ca știința militară să fie o „*știință totală*”, iar rezolvarea acțiunii practice „*o artă*”.

Ca *știință*, ea presupune un sistem de cunoștințe, realizarea funcțiilor explicative și predictive proprii cunoașterii științifice, descoperirea legilor obiective și principiilor luptei armate, a necesităților și esențelor profunde ale confruntărilor armate.

Totodată, ea cere obiectivitate și o logică profundă și clară, calcule și planificări minuțioase și riguroase, precum și metode de lucru temeinic fundamentate științific – caracteristici care trebuie să se regăsească apoi în toate domeniile acestei științe. Ea și-a dovedit - sau nu – valabilitatea, atât în cele două mari înfruntări mondiale ale secolului al XX-lea, cât și în unele conflicte locale postbelice : Coreea, Vietnam, Orientul Apropiat, Golful Persic etc.

Ca *artă*, ea presupune măiestrie, talent, ingeniozitate, capacitate intuitivă și organizatorică, o sumă de calități personale ale celor care operează în domeniile științei militare, fără de care nu este posibilă obținerea victoriei în război .

Nici un analist militar din secolul al XX-lea nu s-a hazardat în a cita un exemplu de înfruntare militară în care știința militară să fie implicată totodată și ca artă; și într-adevăr, evidențind acest aspect, suntem obligați ca de la bun început să-i cităm pe cei victorioși. Astfel, nici un specialist nu a negat că, atât în primul cât și în al doilea război mondial, nici francezii, englezii, rușii (o perioadă) și nici românii, bulgarii, sârbii, americanii etc., nu au reușit să o trateze – pentru o vreme – și ca știință și ca artă, fapt pentru care au câștigat cei mai buni. Într-o încercare de a evidenția armatele care, în perioada postbelică, au reușit să combine judicios încă de la început, ambele laturi – știința și arta – putem menționa pe cele ale S.U.A. și Chinei în Coreea, a Vietnamului în războiul din junglă, precum și a Israelului, în războaiele cu arabii și în cel din Golful Persic .

Tot ca artă, ea mai înseamnă individualizare, ingeniozitate în teorie și acțiune, perspicacitatea de a aplica oportun principiile luptei armate și de a adopta formele și procedeele luptei armate, adecvate situațiilor apărute în război pentru a se realiza crucea efectivelor și obținerea victoriei, cu pierderi minime în personal și tehnică militară, iar în concordanță cu potențialul economic și tehnologic militar al statului, cu consumuri raționale de muniții și materiale. Campioni în proiectarea și utilizarea forțelor pe teatrul de operații, în



condiții de maximă protecție, sunt americanii și englezii. Teoria pierderilor „zero” s-a aplicat în Golful Persic și în lovirea Iugoslaviei.

După cum s-a putut vedea, constituirea științei militare și delimitarea obiectului acesteia de studiu au străbătut un îndelungat proces istoric, în cadrul căruia, cunoștințele disparate asupra războiului s-au încheșat într-un sistem logic de categorii și noțiuni – privitoare la război și lupta armată – cu care se operează în scopul cunoașterii legilor și principiilor luptei și operației. Totodată, știința militară s-a dezvoltat nu numai pe calea aprofundării și globalizării obiectului studiat, a creșterii gradului de generalizare și abstractizare, ci și pe calea abordării, în interesul ei, a unor noi domenii, discipline și ramuri.

La început, în perioada de formare, știința militară cuprindea : *strategia, tactica, artileria, fortificațiile și istoria militară*.

Mai târziu, Jomini împarte „arta războiului” în cinci ramuri pur militare : *strategia, tactica mare* (arta operativă de mai târziu), *logistica, arta genistului și tactica de detaliu* – cu aproape același sens de interpretare pe care îl dăm astăzi tacticii (conform : „*Pagini din gândirea militară universală*”, volumul II, Editura Militară, București, 1985, p. 282).

Ulterior, pe măsura amplificării fenomenului militar, în compunerea științei militare – sau științei războiului, cum mai este încă denumită aceasta de unii autori militari, sociologi și politologi – au intrat și alte discipline, încât, pe la mijlocul secolului al XX-lea, în Germania și fosta U.R.S.S., aceasta cuprindea cinci discipline : *teoria generală a științei militare, teoria artei militare, istoria militară, teoria instruirii și educării trupelor, organizarea militară* (acest ultim domeniu a apărut după războiul Prusaco-Austro-Ungar din anul 1870). În Anglia, Liddell-Hart considera că știința războiului ar include : *marea strategie* – practic sinonimă cu politica militară, care dirijează și conduce războiul, aceasta exprimă de fapt politica acțiunii –, *strategia militară sau strategia pură* – care are ca obiect gruparea tuturor resurselor spre atingerea scopului războiului și arta comandantului de oști – *tactica și logistica*.

Alți autori considerau strategia ca o disciplină aparte în cadrul științei militare și într-o accepțiune largă a înțelesului acesteia au identificat-o cu știința militară în întregul ei.

Generalul Beaufre, de pildă, făcând distincția dintre diferitele niveluri și forme ale strategiei, le-a „etajat” astfel : *strategia totală și operațională, directă și indirectă, strategia descurajării și strategia acțiunii*, incluzând în știința războiului *tactica și logistica*. Ca și alți reprezentanți ai școlilor strategice occidentale, nici francezii nu recunosc conceptul de artă operativă în terminologia militară.

Despre această diversificare a strategiei au scris și alți teoreticieni militari; însă insuficiențele demersuri, teoretice și practice, în a pune de acord concepția militară de ducere a războiului cu cea politică (caracteristică a artei militare franceze și britanice), s-au repercutat negativ asupra pregătirii și desfășurării acestuia – cum sunt spre exemplu, rezultatele de-a dreptul dezastruoase ale primelor acțiuni militare din anii 1940 – 1942 (conform : gl.c.a. Dumitru Cioflină și gl.bg.dr. Liviu Habian, „*Arta operativă*”, Editura A.I.S.M., București, 1999). Tot așa s-a întâmplat și în războaiele din Indochina, Africa de Sud și în Operația „Canal de Suez”, unde însăși Generalul Beaufre era Șeful Statului Major General al Armatei Franceze. Astfel, până când englezii și francezii au reușit să creeze gruparea de forțe în vederea debarcării în zona orașului Port Said, israelienii au ieșit cu forțele principale pe malul de nord al Canalului, făcând inutilă intervenția celor două puteri coloniale.

Într-o lucrare în stil clausewitzian (apărută de curând în țara noastră) „*Teoria strategiei militare*”, al cărei autor este colonelul dr. Constantin Onișor, remarcăm ca oportună aprecierea autorului, conform căreia „obiectul științei militare ar constă în studiul legilor și principiilor războiului sau conflictelor armate și a luptei armate, conflictul militar fiind un tip de confruntare socială de mai mică amploare”. Nu putem fi de acord cu afirmația domnului colonel dr. Onișor, potrivit căreia „în conflictele militare una din forțele angajate (n.n.) poate să nu dea ripostă armată”, cel puțin dintr-un punct de vedere, și anume : în cadrul unui conflict interstatal, în care cu siguranță unul atacă, cel atacat este nevoit, în mod evident, ori să abandoneze lupta predându-se, ori să riposteze pe măsura posibilităților sale. Conflict fără acțiuni militare, fără luptă armată mai amplă sau mai redusă, nu există.

O noutate din lucrare este și cea care se referă la disciplinele științei militare. În viziunea autorului citat acestea ar fi : *istoria artei militare, geografia militară, arta militară* – cu trei domenii (strategia războiului și luptei armate, arta operativă și tactica), *teoria organizării militare și teoria instruirii trupelor*. Deși ambele privesc, din punctul de vedere al artei militare, confruntarea armată, aceste două tipuri de strategie – *strategia războiului și strategia luptei armate* – nu se pot compara între ele ca obiect, deoarece, în timp ce strategia războiului – în viziunea autorului – ar fi o strategie generală, globală, adică o „*marea strategie*”, cealaltă, strategia luptei armate, este considerată particulară, operațională, reprezentând, în interpretarea gânditorului militar român, „*mica strategie*”.



Considerațiile opționale arătate mai înainte nu modifică fondul problemei, în cele mai multe școli strategice ajungându-se deja la un anumit consens asupra disciplinelor științei militare și asupra conținutului fiecăreia dintre ele, astfel :

**Teoria generală a științei militare** constituie cadrul teoretic de ansamblu și vizează descoperirea și studierea legilor și principiilor luptei armate, a factorilor care influențează și determină pregătirea și desfășurarea războiului .

Legile luptei armate – studiate și dezvoltate de știința militară – au un caracter obiectiv, dar cerințele acestora, reflectate în principii și reguli ale luptei armate, sunt aplicate în condiții concrete, determinate, la rândul lor, de interesele și posibilitățile statului respectiv, de sistemul militar preconizat și conținutul doctrinelor operaționale ale categoriilor de forțe armate, de poziția geostrategică a țării, de tradițiile militare etc. (conform Valentin Arsenie, „*Actualitatea strategiei*”, Editura Sitech, Craiova, 1998, p.15) .

➤ **Teoria artei militare** cuprinde totalitatea cunoștințelor privind principiile, metodele și procedeele de pregătire și ducere a acțiunilor militare, atât în ansamblul lor, cât și a celor desfășurate de fiecare categorie de forțe armate sau gen de armă în parte. Teoria artei militare este verificată în conflictele militare, de joasă, medie sau mare intensitate, iar prin generalizarea experienței își îmbogățește conținutul și conduce la perfecționarea artei militare propriu-zise;

Mai precizăm că, în afară de școlile strategice care consideră strategia și tactica ca științe de sine stătătoare, în școala strategică românească, germană, rusă etc., arta militară se împarte în : **strategie, artă operativă și tactică** .

➤ **Istoria militară** – și nu istoria artei militare, care este o disciplină restrictivă – este o altă componentă de bază a științei militare, în cadrul școlilor strategice mai vechi și mai noi. Ea studiază istoria războaielor, evoluția gândirii militare și a artei militare, a armatelor, a armamentelor și tehnicii militare, munițiilor și materialelor militare de toate felurile;

➤ **Teoria instruirii și educării trupelor**, ca domeniu al științei militare, se ocupă cu elaborarea metodelor științifice și a formelor de pregătire pentru luptă a trupelor și educarea militarilor, de la soldat la general, în vederea apărării țării, de profesionalizare a comandamentelor, a marilor unități și subunităților, dar și de pregătirea operațională a cadrelor superioare de comandă ale armatei;

➤ **Organizarea militară** are ca subiect de studiu elaborarea principiilor științifice ale organizării forțelor armate, ale dezvoltării diferitelor categorii de forțe armate și arme și a proporțiilor dintre ele, precum și elaborarea principiilor sistemului de mobilizare și completare a trupelor. În Franța, de pildă, această disciplină este denumită „*teoria organizării armatei, mobilizării trupelor și economiei naționale*”. În Germania, Marea Britanie, România, Federația Rusă etc., problemele de organizare și mobilizare a trupelor și economiei naționale constituie și măsuri luate de către stat, din timp de pace, pentru a asigura desfășurarea strategică a armatei la război, respectiv trecerea țării de la starea de pace la starea de război .

Această abordare cu privire la știința militară, care se regăsește și în alte armate, este și punctul de vedere al școlii strategice românești, asupra principalelor domenii ale acesteia .

Trebuie remarcat, însă, faptul că se manifestă încă tendința de neutilizare a sintagmei „**știință militară**”, ci a celei de „**știință a războiului**”, cu trei domenii principale : **știința strategiei, știința tacticii** – legate între ele de arta operativă – și **logistica militară**. Cu un oarecare caracter de independență, logistica apare cu două laturi : **logistica sistemului militar al statului și logistica militară** propriu-zisă .

Contrar acestui „**imobilism**”, începând din anii '70 și până în prezent, s-a remarcat o tendință puternică de lărgire a conținutului științei militare în toate școlile strategice și de imprimare a unui caracter deosebit de pragmatic acesteia, determinate de :

- schimbarea caracterului luptei armate – aceasta devenind foarte violentă, însă cu pierderi aproape de „ zero” pentru marile puteri – și apariția simultană a formelor nonviolente în diferite sfere ale ei, diferențiate și integrate de cunoștințele științifice militare colaterale (informatica, imagologia, psihologia, electronica etc.) :

- creșterea rolului științelor socio-umane în înțelegerea trăsăturilor noi ale războiului, determinate îndeosebi de implicațiile militare ale celei de-a doua revoluții științifico-tehnice și tehnologice ;

- sporirea importanței pregătirii economice, morale, informaționale și psihologice a țării și a tuturor componentelor sistemului militar al statului ;

- diversificarea fondului teoretic și a domeniilor de referință din cadrul științei militare (de exemplu, în armata S.U.A. a fost adoptată „**arta operativă**”, ca disciplină intermediară între strategie și tactică, iar acțiunile militare – altele decât războiul, de impunere sau de menținere a păcii – sunt considerate în



toate cazurile de nivel politico-strategic). Totodată, creșterea în proporții aritmetice a disciplinelor socio-militare de contact, duce la sporirea cunoștințelor tehnice, extinderea și racordarea științei militare la științele naturii și la cele tehnice :

- matematizarea *științelor militare* (ca nouă denumire mai exactă), se manifestă îndeosebi prin modelarea acțiunilor militare, întrebuintarea pe scară largă a modelelor matematice și cibernetice în cercetarea fenomenului militar; întrebuintarea la toate nivelurile de conducere, a sistemului  $C_4I_2$  și drept urmare generalizarea căilor prin care se ating scopurile strategice în război :

- refuzul modelului unic – gândit și aplicat stereotip, în orice context științific – și necesitatea unei permanente evaluări a relației conflictuale, a forțelor și mijloacelor de care statul dispune, iar în cadrul unor domenii, identificarea modelelor posibile de acțiune a adversarului și alegerea variantei optime de soluționare a conflictelor, stratificarea conducerii – prin folosirea intensivă a instrumentelor militare de cercetare terestră, aeriană și cosmică .

Am prezentat până aici situația de fapt a științelor militare în mediile militare.

Pornind de la considerația că fiecare domeniu al științei militare s-ar putea constitui, la rândul său, într-o știință – cu obiect, legi, principii, categorii etc. – nu pot fi neglijate solicitările, tot mai insistente, de includere și a geografiei militare, a conducerii științifice și automatizării conducerii, a științelor tehnice (acestea fiind mai aproape de știința strategiei, căreia îi asigură instrumentele prin care se atinge scopul general al războiului, decât de domeniile tehnice înrudite), a economiei, sociologiei și psihologiei militare.

Deși majoritatea fac parte din zona de contact a științei militare cu diferite alte științe, se poate aprecia că dacă acestea ar fi integrate în științele militare, în număr atât de mare, ar face ca aceasta să-și piardă diferența specifică și în consecință, să nu-și mai poată îndeplini rolul pe care obiectul său propriu îl indică.

Am subliniat deja faptul că există o tendință de restrângere a domeniilor științei militare; nu putem ignora evidențierea unui punct de vedere radical apărut astăzi în școala de strategie românească, conform căruia, printr-o metodă „chirurgicală decimatoare” a fost redus numărul domeniilor științei militare, chiar mai mult decât în școlile strategice reductiviste (restrictive).

Astfel, în anul 1999, Ministerul Educației Naționale și Academia de Înalte Studii Militare au restrâns, al un moment dat, domeniile științelor militare la două: *Arta militară* și *Logistica*.

Am apreciat, la vremea respectivă, că în cadrul acestora vor intra, probabil, atât unele categorii, elemente sau sintagme specifice legilor și principiilor luptei armate, cât și domeniile tradiționale.

În prezent, Academia de Înalte Studii Militare pregătește, prin doctorat în științe militare, candidați în următoarele domenii: securitate și apărare națională (care nu este parte a științei militare ci domeniu de sine stătător al politicii militare); arta militară; istoria artei militare – și nu istoria militară, care este o disciplină mai complexă; sociologia militară; logistica militară și managementul.

Întrucât reprezentanții școlii strategice românești, care au realizat această „inovație”, nu și-au argumentat încă punctele de vedere, considerăm – la o primă analiză – că o astfel de restrângere sau dezvoltare a domeniilor științelor militare ar fi, pe de o parte prea restrictivă, iar pe de altă parte, cu domenii greu de acceptat. Probabil ar trebui să treacă mult timp până când domeniile respective să devină reprezentative pentru științele militare și ar putea fi acceptate de gândirea militară românească, cu tradiții în domeniu.

În accepțiunea noastră, odată intrați în era informaționalizată, credem că științele militare în secolul al XXI-lea ar trebui să cuprindă următoarele domenii: *teoria generală, știința strategiei și tacticii - arta operativă* făcând legătura între cele două științe -, *istoria și geografia militară, teoria sistemelor informaționale, managementul, logistica și științele tehnice militare*.

Într-o astfel de alcătuire, considerăm că sfera de cuprindere a obiectului științei va răspunde mai bine pregătirii și ducerii unui război de apărare a țării – în cazul în care acesta ne-ar fi impus – și s-ar realiza o compatibilitate ideatică cu școlile strategice din occident.

În finalul demersului nostru, menționăm că, atât obiectul cât și conținutul *științelor militare (așa propunem să se numească și secția noastră)*, – care au evoluat de la empirism, la artă, și în cele din urmă la știință – nu pot fi stabilite pentru totdeauna, ele amplificându-se sau restrângându-se neconținut, pe măsură ce condițiile luptei armate devin mai complexe, iar gândirea umană reușește să le investigheze, să le pătrundă mai profund, generalizându-le și abstractizându-le.